

فصل نهم نامعادلات درجه‌ی اول

پاسخ‌های تشریحی

۱- گزینه‌ی (۴) ابتدا نامعادله‌ی مورد نظر را حل می‌کنیم: $2x - 3 > 7 - x \Rightarrow 2x + x > 7 + 3 \Rightarrow 3x > 10 \xrightarrow{\div 3} x > \frac{10}{3}$

۲- گزینه‌ی (۲) باید هریک از اعداد ۰، ۱، ۲، ۴، ۵ و ۶ را در نامعادله‌ی $5x - 10 \leq 12$ جای گذاری کنیم. به راحتی می‌توان فهمید اعداد ۰، ۱، ۲ و ۴ در این نامعادله صدق می‌کنند ولی اعداد ۵ و ۶ در نامعادله صدق نمی‌کنند.

۳- گزینه‌ی (۲) ابتدا نامعادله‌ی داده شده را حل می‌کنیم:

$$5 - 2x \leq 1 - x \Rightarrow x - 2x \leq 1 - 5 \Rightarrow -x \leq -4 \Rightarrow x \geq 4$$

بنابراین مجموعه جواب نامعادله باید بیانگر x ‌های بزرگ‌تر یا مساوی ۴ باشد. پس گزینه‌ی (۲) درست است.

۴- گزینه‌ی (۱) کافی است عدد ۷ را با طرفین نامعادله جمع کنیم: $-1 < -2x - 3 < 1 \xrightarrow{+7} 6 < -2x + 4 < 8$

۵- گزینه‌ی (۳) با جای گذاری مقدار $2x + 3$ به جای y ، خواهیم داشت: $-3 < 3 + 2x < 5 \xrightarrow{-3} -6 < 2x < 2 \xrightarrow{\div 2} -3 < x < 1$

۶- گزینه‌ی (۱) $5x - 7 < 2x + 8 \Rightarrow 5x - 2x < 7 + 8 \Rightarrow 3x < 15 \Rightarrow x < 5$

حال با توجه به این که x عددی طبیعی است می‌توان نتیجه گرفت مقادیر قابل قبول x می‌تواند ۱، ۲، ۳ و ۴ باشد.

۷- گزینه‌ی (۴) ابتدا طرفین نامعادله را در ک.م.م.مخرج‌ها، یعنی عدد ۱۵ ضرب می‌کنیم:

$$\frac{2x+1}{5} - \frac{2-x}{3} > 1 \xrightarrow{\times 15} 3(2x+1) - 5(2-x) > 15 \Rightarrow 6x+3-10+5x > 15 \Rightarrow 11x > 22 \Rightarrow x > 2$$

۸- گزینه‌ی (۱) ابتدا طرفین نامعادله را در ک.م.م.مخرج‌ها، یعنی عدد ۲۴ ضرب می‌کنیم:

$$3 - \frac{3x}{2} > \frac{5}{8} - \frac{4x-3}{6} \xrightarrow{\times 24} 72 - 36x > 15 - 4(4x-3) \Rightarrow 72 - 36x > 15 - 16x + 12$$

$$\Rightarrow 16x - 36x > 27 - 72 \Rightarrow -20x > -45 \Rightarrow x < \frac{45}{20} \Rightarrow x < \frac{9}{4}$$

۹- گزینه‌ی (۳) باید نامعادله‌ی $10 < 4k + 2 < 110$ را حل کنیم:

$$10 < 4k + 2 < 110 \xrightarrow{-2} 8 < 4k < 108 \xrightarrow{\div 4} 2 < k < 27$$

با توجه به این که عدد k طبیعی است می‌توان نتیجه گرفت اعداد ۳، ۴، ۵، ... و ۲۶ مقادیر قابل قبول برای k هستند. پس ۲۴ عدد طبیعی در نامعادله صدق می‌کنند.

۱۰- گزینه‌ی (۱) برای آن که معادله‌ی $x^2 - 3x + m - 1 = 0$ ریشه‌ی حقیقی نداشته باشد، باید مقدار Δ منفی باشد، پس می‌توان نوشت:

$$\Delta < 0 \Rightarrow 9 - 4(m-1) < 0 \Rightarrow 9 - 4m + 4 < 0 \Rightarrow -4m < -13 \Rightarrow m > \frac{13}{4}$$

۱۱- گزینه‌ی (۳) برای محاسبه‌ی تعداد ساعات باید نامعادله‌ی $\frac{1}{5}t + 9 \leq 45$ را حل کنیم:

$$\frac{1}{5}t + 9 \leq 45 \Rightarrow \frac{1}{5}t \leq 36 \Rightarrow t \leq 180$$

بنابراین حداکثر تعداد ساعات، ۲۴ ساعت یا یک روز می‌باشد.

۱۲- گزینه‌ی (۲) توجه کنید که باید نامعادله‌ی $\frac{1}{16}x + \frac{0}{2} \leq 5$ را حل کنیم. در نتیجه خواهیم داشت $\frac{0}{16}x \leq 4/8$ یا به طور معادل، $x \leq \frac{4/8}{0/16} = 30$

بنابراین حداکثر تعداد صفحات کاغذ برابر با ۳۰ می‌باشد.

۱۳- گزینه‌ی (۱) برای رسیدن به مرحله‌ی سود دهی باید درآمد کارخانه از هزینه‌ی تولید آن، بیش‌تر باشد یعنی:

$$120n > 95n + 750 \Rightarrow 25n > 750 \Rightarrow n > \frac{750}{25} = 30$$

بنابراین پس از فروش حداقل ۳۱ واحد محصول کارخانه به مرحله‌ی سود دهی می‌رسد.

۱۴- گزینه‌ی (۱) اگر جرم هر بسته کالا را با x نشان دهیم، طبق صورت مسأله، نامعادلات زیر را داریم:

$$\begin{cases} 2x > 4 \\ 3x < 8 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 2 \\ x < \frac{8}{3} \end{cases} \Rightarrow 2 < x < \frac{8}{3}$$

۱۵- گزینه‌ی (۱) تعداد خرگوش‌های محسن را با x و تعداد خرگوش‌های مجید را با y نمایش می‌دهیم. حال طبق صورت مسأله می‌توان نوشت:

$$x = 2y, \quad y + 10 > x$$

با توجه به این که تعداد خرگوش‌های مجید را می‌خواهیم، در نامعادله‌ی $y + 10 > x$ به جای x قرار می‌دهیم $0.2y$ پس داریم:

$$y + 10 > 2y \Rightarrow 2y - y < 10 \Rightarrow y < 10$$

پس تعداد خرگوش‌های مجید کم‌تر از ۱۰ عدد است.

۱۶- گزینه‌ی (۳) اگر تعداد روزهای اقامت خانوادگی مریم در مشهد را با x نشان دهیم، می‌توان نوشت:

$$70000 + 30000x \leq 400000 \Rightarrow 7 + 3x \leq 40 \Rightarrow 3x \leq 33 \Rightarrow x \leq 11$$

پس، این خانواده حداکثر ۱۱ روز می‌توانند در مشهد اقامت کنند.

۱۷- گزینه‌ی (۲) ابتدا هر نامعادله را به طور جداگانه حل می‌کنیم:

$$\begin{aligned} \frac{x-1}{3} < \frac{5}{7} &\Rightarrow 7(x-1) < 15 \Rightarrow 7x - 7 < 15 \Rightarrow 7x < 22 \Rightarrow x < \frac{22}{7} \\ \frac{x+4}{3} > \frac{5}{7} &\Rightarrow 7(x+4) > 15 \Rightarrow 7x + 28 > 15 \Rightarrow 7x > -13 \Rightarrow x > -\frac{13}{7} \end{aligned} \Rightarrow -\frac{13}{7} < x < \frac{22}{7}$$

x می‌تواند مقادیر صحیح موجود در بازه‌ی فوق را به خود بگیرد که عبارتند از:

$$\{-1, 0, 1, 2, 3\} \rightarrow 5 \text{ مقدار}$$

۱۸- گزینه‌ی (۴) باید دو نامعادله‌ی زیر را حل کنیم:

$$8 - 2x \leq 5 - 5x \Rightarrow 3x \leq -3 \Rightarrow x \leq -1$$

$$5 - 5x \leq 23 - 2x \Rightarrow -3x \leq 18 \Rightarrow x \geq -6$$

بنابراین خواهیم داشت: $-6 \leq x \leq -1$

۱۹- گزینه‌ی (۲) با حل نامعادله‌ی نخست داریم $x > 6$ ، و با حل نامعادله‌ی دوم داریم $x > 2$ ، اشتراک جواب این نامعادله‌ها $x > 6$ است.

۲۰- گزینه‌ی (۳) با توجه به این که نقطه‌ی A در ربع دوم صفحه‌ی مختصات است می‌توان نتیجه گرفت طول این نقطه مقداری منفی و عرض آن مقداری مثبت است. پس می‌توان نوشت:

$$\begin{cases} a + 2 < 0 \Rightarrow a < -2 \\ 3 - a > 0 \Rightarrow a < 3 \end{cases} \xrightarrow{\text{اشتراک}} a < -2$$

۲۱- گزینه‌ی (۴) با توجه به این که عبارت $\frac{2}{x}$ بین دو عدد مثبت قرار دارد می‌توان دریافت عبارت $\frac{2}{x}$ مثبت است. از آن جا که سه بخش نابرابری هم علامت هستند، آن‌ها را عکس می‌کنیم:

$$\frac{7}{3} < \frac{x}{2} < 4 \Rightarrow \frac{14}{3} < x < 8$$

۲۲- گزینه‌ی (۳) ابتدا عبارت $\frac{3x-1}{x-1}$ را ساده می‌کنیم:

$$\frac{3x-1}{x-1} = \frac{3(x-1)+2}{x-1} = \frac{3(x-1)}{x-1} + \frac{2}{x-1} = 3 + \frac{2}{x-1}$$

حال می‌توان نوشت:

$$\frac{7}{2} < 3 + \frac{2}{x-1} < 5 \Rightarrow \frac{1}{2} < \frac{2}{x-1} < 2 \xrightarrow{\frac{2}{>}} \frac{1}{2} < \frac{x-1}{2} < 2 \Rightarrow 1 < x-1 < 4 \Rightarrow 2 < x < 5$$

۲۳- گزینه‌ی (۱) ابتدا طرف چپ نامعادله را ساده می‌کنیم:

فصل نهم «نامعادلات درجه‌ی اول»

$$\frac{2x^2}{x-1} + \frac{4-6x}{x-1} = \frac{2x^2-6x+4}{x-1} = \frac{2(x^2-3x+2)}{x-1} = \frac{2(x-1)(x-2)}{x-1} = 2(x-2) \quad x \neq 1$$

بنابراین مسأله تبدیل می‌شود به حل نامعادله‌ی درجه‌ی اول زیر:

$$2(x-2) \geq \frac{2x+7}{3} - 1 = \frac{2x+4}{3} \Rightarrow x-2 \geq \frac{x+2}{3} \Rightarrow 3x-6 \geq x+2 \Rightarrow x \geq 4$$

۲۴- گزینه‌ی (۴) توجه کنید که از ضرب فرض مسأله در عدد (-۱) جهت نابرابری معکوس می‌شود و این دلیل درستی گزینه‌ی (۴) می‌باشد.

سایر گزینه‌ها را به کمک مثال‌های مناسب می‌توان رد کرد.

۲۵- گزینه‌ی (۳)

(الف) اگر عددی یکسان را از دو طرف نابرابری بکاهیم جهت نابرابری تغییر نمی‌کند. $x-z > y-z \checkmark$

(ب) اگر عددی مثبت را در طرفین نابرابری ضرب کنیم جهت نابرابری تغییر نمی‌کند. $\frac{x}{z^2} > \frac{y}{z^2} \checkmark$

(پ) این گزاره فقط در حالتی که داشته باشیم $z > 0$ ، برقرار است.

۲۶- گزینه‌ی (۲) به بررسی تک‌تک گزاره‌ها می‌پردازیم:

(الف) می‌دانیم $a < b$ و $-d < -c$ ، از جمع این نامساوی‌ها به نامساوی $a-d < b-c$ می‌رسیم. پس گزاره‌ی (الف) نادرست است.

(ب) همان‌طور که در قسمت قبل بیان کردیم این حکم برقرار است.

(پ) با توجه به این که علامت a, b, c, d را نمی‌دانیم این گزاره نادرست است.

۲۷- گزینه‌ی (۴) از نابرابری $\frac{c}{a} < 0$ نتیجه می‌گیریم که a و c مختلف‌العلامت هستند. با توجه به مثبت بودن c می‌توان دریافت a منفی است.

همچنین از نابرابری $ab > 0$ نتیجه می‌گیریم که a و b هم‌علامت هستند، پس $b < 0$ ، لذا داریم: $c > b$

۲۸- گزینه‌ی (۲) از آن‌جا که با ضرب عددی مثبت در طرفین نابرابری، جهت نابرابری تغییر نمی‌کند گزینه‌ی (۲) درست خواهد بود:

$$b > 0 \Rightarrow a < 1 \Rightarrow ab < b$$

به سادگی می‌توان برای رد کردن گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) مثال‌هایی ارائه کرد.

۲۹- گزینه‌ی (۲) از اولین نابرابری به وضوح داریم $x < 0$ و از دومین نابرابری داریم $z < 0$. حال با توجه به آن که $xy > 0$ می‌توان نتیجه گرفت $y < 0$.

۳۰- گزینه‌ی (۲) با جمع دو نابرابری بیان شده خواهیم داشت $x+y > 2z$. (توجه کنید که اگر $z > 0$ ، داریم $x+y > 2z > z$ و اگر $z < 0$ ،

خواهیم داشت $z > 4z > 3z > 2z > x+y$. اما تنها نابرابری که قطعاً درست می‌باشد $x+y > 2z$ است و نابرابری‌های دیگر الزاماً درست نیستند!)

۳۱- گزینه‌ی (۱) توجه کنید که از شرط دوم داریم $a = -c$ یا $b = c$ یا $c = a$. با توجه به این که $a < b < c$ ، تنها حالت قابل قبول $a = -c$

می‌باشد. توجه داشته باشید که $a = -c < c$ پس: $c > 0$

در نتیجه خواهیم داشت $-c < b < c$ و b می‌تواند مثبت یا منفی باشد، اما $b - c = b + a < 0$.

۳۲- گزینه‌ی (۱) از اولین نابرابری نتیجه می‌گیریم که a و b دارای علامت‌های متفاوت هستند. از دومین و سومین نابرابری نیز نتیجه می‌گیریم

$-b < a < b$ پس b باید مثبت باشد و در نتیجه a منفی. همچنین با شرط $-b < a$ باید قرینه‌ی b نسبت به مبدأ دورتر از a قرار گیرد، پس گزینه‌ی

(۱) درست می‌باشد.

۳۳- گزینه‌ی (۲) از نابرابری $a^5 b^5 < 0$ نتیجه می‌شود که با توجه به مثبت بودن a^5 ، b^5 و در نتیجه b منفی می‌باشد. حال از نابرابری

$b^3 c^5 < 0$ نتیجه می‌شود که c^5 مثبت و در نتیجه c مثبت است. حال از آن‌جا که $(ac)^5 > 0$ ، پس a و c هم‌علامت هستند، لذا a نیز مثبت است.

بنابراین داریم: $c > 0$ ، $b < 0$ ، $a > 0$

۳۴- گزینه‌ی (۴) ابتدا هریک از تساوی‌ها را به صورت مقابل می‌نویسیم:

$$z = a^{\frac{4}{7}}, \quad y = a^{\frac{2}{5}}, \quad x = a^{\frac{3}{4}}$$

با توجه به این که $0 < a < 1$ ، هرچه توان a کوچک‌تر باشد عبارت بزرگ‌تر خواهد بود. حال با توجه به این که $\frac{2}{5} < \frac{4}{7} < \frac{3}{4}$ ، می‌توان نتیجه گرفت:

$$\frac{2}{5} > \frac{4}{7} > \frac{3}{4} \Rightarrow y > z > x$$

۳۵- گزینه‌ی (۱) ابتدا طرف چپ نامساوی را به صورت $\frac{a}{c} + \frac{b}{c}$ می‌نویسیم. حال داریم:

$$\frac{a}{c} + \frac{b}{c} < \frac{a}{c} + 1 \Rightarrow \frac{b}{c} < 1 \xrightarrow{> \times c} b < c$$

۳۶- گزینه‌ی (۳) نابرابری مزبور را در عدد -1 ضرب می‌کنیم در نتیجه خواهیم داشت: $b < 0 < a$

پس a و b مختلف‌العلامت هستند، لذا $ab < 0$ همچنین از $b < a$ داریم: $b - a < 0$

ضمناً دقت کنید که $\frac{1}{a} > 0 > \frac{1}{b}$ ، پس این نابرابری هم درست است.

۳۷- گزینه‌ی (۴) ابتدا c را به صورت $c = \frac{2a}{b} - 3$ ساده می‌کنیم. اکنون توجه کنید که به دلیل منفی بودن b با ضرب طرفین نابرابری فرض مسأله

در $(\frac{1}{b})$ جهت نابرابری‌ها عکس می‌شود لذا $a(\frac{1}{b}) > b(\frac{1}{b}) = 1$ ، بنابراین $\frac{a}{b} > 1$. حال خواهیم داشت:

$$c = 2\left(\frac{a}{b}\right) - 3 > 2(1) - 3 = -1$$

۳۸- گزینه‌ی (۴) به کمک خواص نامساوی‌ها داریم:

(۱) گزینه‌ی (۱): $x - y < 0, y > 0 \Rightarrow \frac{x - y}{y} < 0 \quad \checkmark$

(۲) گزینه‌ی (۲): $y - x > 0, x > 0 \Rightarrow \frac{y - x}{x} > 0 \quad \checkmark$

(۳) گزینه‌ی (۳): $\frac{x}{y} < 1 \Rightarrow \left(\frac{x}{y}\right)^2 < 1 \Rightarrow \frac{x^2}{y^2} < 1 \quad \checkmark$

(۴) گزینه‌ی (۴): $\frac{x + y}{x} < 1 \Rightarrow \frac{x}{x} + \frac{y}{x} < 1 \Rightarrow 1 + \frac{y}{x} < 1 \Rightarrow \frac{y}{x} < 0 \quad \times$

۳۹- گزینه‌ی (۴) گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم.

$$\begin{cases} a=1, b=2, c=6 \quad \checkmark \\ a=2, b=3, c=4 \quad \times \end{cases}$$

گزینه‌ی (۱): می‌تواند درست یا نادرست باشد؛ به طور مثال فرض کنید:

گزینه‌ی (۲): این گزاره نیز می‌تواند درست یا نادرست باشد، مثال‌های گزینه‌ی (۱) در این جا هم قابل قبول است.

$$\begin{cases} a=1, b=2, c=6 \quad \times \\ a=\frac{1}{6}, b=2, c=6 \quad \checkmark \end{cases}$$

گزینه‌ی (۳): این گزاره نیز می‌تواند درست یا نادرست باشد، به طور مثال:

گزینه‌ی (۴): توجه کنید که $a + c > c > b$. پس جهت نابرابری عکس جهت ذکر شده می‌باشد پس گزاره نادرست است!

۴۰- گزینه‌ی (۲) ابتدا عبارت $\frac{1}{a^2} + \frac{1}{b^2} + \frac{2}{ab}$ را به کمک اتحاد مربع دوجمله‌ای به صورت $\left(\frac{1}{a} + \frac{1}{b}\right)^2$ می‌نویسیم.

پس باید حدود عبارت $\frac{1}{b} + \frac{1}{a}$ را یافت که برای این منظور طرفین نابرابری فرض مسأله را معکوس می‌کنیم:

$$\begin{cases} 2 < \frac{1}{a} \leq 3 \\ 3 < \frac{1}{b} \leq 5 \end{cases} \Rightarrow 5 < \frac{1}{a} + \frac{1}{b} \leq 8 \Rightarrow 25 < \left(\frac{1}{a} + \frac{1}{b}\right)^2 \leq 64$$

در بین گزینه‌های داده شده، عدد ۶۸ در محدوده‌ی بالا قرار ندارد.

۴۱- گزینه‌ی (۱) ابتدا مقدار Δ را محاسبه می‌کنیم:

$$\Delta = b^2 - 4a^2 = \underbrace{(b-2a)}_{>0} \underbrace{(b+2a)}_{>0} > 0$$

پس با توجه به این که همواره $\Delta > 0$ ، می‌توان نتیجه گرفت معادله دو ریشه‌ی حقیقی دارد.

۴۲- گزینه‌ی (۲) اگر دو نابرابری را با یکدیگر جمع کنیم خواهیم داشت:

$$3x + 3y \leq 18 \Rightarrow x + y \leq 6$$

پس حداکثر مقدار $x + y$ برابر ۶ است.

۴۳- گزینه‌ی (۲) می‌توان نوشت:

۵۱- گزینه‌ی (۲) توجه کنید که بزرگ‌ترین مجموع دوتایی میان عددهای a, b, c, d و $c+d$ و کوچک‌ترین آن‌ها $a+b$ می‌باشد، پس کسر $\frac{c+d}{a+b}$ بزرگ‌ترین مقدار میان کسرهاست!

۵۲- گزینه‌ی (۴) توجه کنید که $\frac{1}{xy} + \frac{1}{yz} + \frac{1}{zx} = \frac{x+y+z}{xyz} = 6$ در نتیجه: $x+y+z = 6xyz$

حال این مقدار را برای $x+y+z$ در دومین شرط که یک نابرابری است جای گذاری می‌کنیم:

$$36(xyz)^2 \leq 18xyz \Rightarrow xyz \leq \frac{1}{2}$$

۵۳- گزینه‌ی (۴) فرض کنید $A = \frac{x+y}{x-y}$ ، واضح است که همواره داریم $(x > y)$ پس $A > 0$ در نتیجه:

$$A+1 = \frac{x+y}{x-y} + 1 = \frac{2x}{x-y} = \frac{2}{1+\frac{y}{x}}$$

بنابراین باید حدود کسر $(\frac{y}{x})$ را تعیین کنیم؛ با ضرب دو نابرابری داریم:

$$\begin{cases} 1 \leq y \leq 2 \\ \frac{1}{10} \leq \frac{1}{x} \leq \frac{1}{4} \end{cases} \xrightarrow{\text{ضرب}} \frac{1}{10} \leq \frac{y}{x} \leq \frac{1}{2}$$

بنابراین خواهیم داشت:

$$\frac{11}{10} \leq 1 + \frac{y}{x} \leq \frac{3}{2} \Rightarrow \frac{2}{3} \leq \frac{1}{1+\frac{y}{x}} \leq \frac{1}{11} \Rightarrow \frac{4}{3} \leq \frac{2}{1+\frac{y}{x}} \leq \frac{20}{11} \Rightarrow \frac{4}{3} \leq A+1 \leq \frac{20}{11} \Rightarrow \frac{1}{3} \leq A \leq \frac{9}{11}$$

پس حداقل مقدار A ، برابر با $\frac{1}{3}$ و حداکثر مقدار آن $\frac{9}{11}$ می‌باشد، پس حاصل جمع آن‌ها برابر است با:

$$\frac{1}{3} + \frac{9}{11} = \frac{38}{33}$$

۵۴- گزینه‌ی (۴) توجه کنید که می‌دانیم $\frac{1}{c} < \frac{1}{b} < \frac{1}{a}$ ، در نتیجه خواهیم داشت:

$$\frac{1}{c} < \frac{1}{a} \quad , \quad \frac{2}{b} < \frac{2}{a}$$

با جمع دو نابرابری فوق نابرابری $\frac{1}{c} + \frac{2}{b} < \frac{3}{a}$ حاصل می‌شود. حال اگر طرفین نابرابری اخیر را با $\frac{1}{a}$ جمع کنیم داریم:

$$1 = \frac{1}{a} + \frac{2}{b} + \frac{1}{c} < \frac{4}{a} \Rightarrow 1 < \frac{4}{a} \Rightarrow a < 4$$

پس a نمی‌تواند بیش‌تر یا مساوی ۴ باشد. همچنین توجه کنید که با توجه به مثبت بودن a, b, c و کسرهای $\frac{1}{c}$ و $\frac{2}{b}$ و $\frac{1}{a}$ هم مثبت هستند و از

آن‌جا که جمع آن‌ها برابر با ۱ شده، پس هر سه کمتر از ۱ هستند. بنابراین $1 < a < 4$. در نتیجه: